

Hva om samtykke ikke gis?

En ressurs for alle tjenester i KBU Sandefjord

Denne ressursen gir ansatte i KBU tydelig støtte når samtykke til samhandling ikke foreligger. Målet er å sikre at ingen familier står alene, at vi jobber innenfor lovverket og at tiltak innenfor egen arena gjennomføres trygt og koordinert.

1. Når samtykke ikke gis, hva gjør du først?

- Tydeliggjør hva samtykke innebærer: hva som deles, med hvem og hvorfor. Snakk sammen om mulige fordeler og ulemper ved både å dele og ikke dele.
- Forsøk å forstå hvorfor de ikke ønsker. Ofte er det tidligere tillitsbrudd, skam eller frykt for uheldig konsekvenser som gjør at folk ikke ønsker å samtykke. Ta disse på alvor.
- Spør igjen senere om samtykke ikke gis første gangen.

2. Når samtykke fortsatt ikke gis

- Fortsett tiltak innenfor egen arena
- Vurder om lovhjemler åpner for deling uten samtykke (opplysningsrett/-plikt). Se sjekkliste under.

3. Når bekymringen er alvorlig

Meld/gi opplysninger til barnevern uten hinder av taushetsplikten (opplysningsplikt). Gjør det uten ugrunnet opphold. Husk å dokumentere. [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no), [\[udir.no\]](https://udir.no)

4. Hva barnevern og helsetjenester bør gjøre

For å støtte universelle arenaer (helsestasjon, barnehage og skole) og evt. andre i laget rundt familien, anbefales:

- Når samtykke ikke foreligger, men barnevern/helse likevel har lovlig adgang til å dele begrenset info (fvl. § 13 b nr. 5 / hpl. kap. 5–6): Gi en nøktern orientering om at *oppfølging pågår og hvordan barnehage/skole kan nå vedkommende*, uten å dele sensitive detaljer. Formålet er koordinering og å hindre brudd i oppfølgingen. [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no)
- Når vilkårene ikke er oppfylt: Avklar alternative måter å samarbeide på (f.eks. generisk veiledning uten personsensitive opplysninger) og fortsett systemtiltak i barnehage/skole. [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no)
- Når dere avslutter oppfølging: der hjemmel finnes, informer barnehage/skole kort om status («oppfølging avsluttet pr. dd.mm.» / «annen tjeneste følger opp»), uten detaljer. Hensikten er å hindre at barnet «forsvinner» mellom tjenester og gjøre det mulig for universelle arenaer å justere tiltak. Bruk fvl. § 13 b nr. 5 med varsomhet, og søk samtykke der det er mulig.

Beslutningssjekk: Kan/skal jeg dele uten samtykke?

Bruk denne sjekklisten før du deler informasjon uten samtykke

1. Opplysningsrett (kan dele)

- Helsepersonell: Hpl. kap. 5 gir unntak fra taushetsplikten i noen situasjoner (f.eks. til samarbeidende personell for forsvarlig helsehjelp; *gjelder ikke* skole/PPT/barnevern uten særskilt hjemmel). Vurder nødvendighet og minst mulig.
[\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no), [\[aldringoghelse.no\]](https://aldringoghelse.no)

2. Opplysningsplikt (må dele)

- Meld til barnevern ved «grunn til å tro» om alvorlig omsorgssvikt, mishandling, alvorlig sykdom/skade uten oppmøte til behandling, alvorlige atferdsvansker eller fare for menneskehandel – meld uten ugrunnet opphold. (Barnehage § 46, skole/opplæring § 24-3, helse hpl. § 33.) [\[udir.no\]](https://udir.no), [\[statsforvalteren.no\]](https://statsforvalteren.no), [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no)

3. Forvaltningslovens adgang (barnevern til andre organer)

- Barnevern kan formidle **begrensede** opplysninger som **nødvendig** for å fremme *barnevernets oppgaver* (fvl. § 13 b første ledd nr. 5). Brukes varsomt; søk samtykke når mulig. [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no)

4. Personvern/GDPR

- Samtykke skal være frivillig, informert, spesifikt, dokumenterbart – og like lett å trekke tilbake som å gi. Velg **annet rettsgrunnlag** når samtykke ikke er egnet.
[\[datatilsynet.no\]](https://datatilsynet.no), [\[edpb.europa.eu\]](https://edpb.europa.eu)

Kompetanse om samtykke

Å kunne bruke samtykke som verktøy for samhandling er en viktig kompetanse for alle som jobber med familier, barn og unge. ([Se kompetanserammeverket for ALLE](#))

1.3.5 Samtykke som verktøy for samhandling

- Forstå at lovverket rundt samtykke er der for å sikre medvirkning, skape tillit og ivareta grunnleggende rettigheter for barn/unge og foresatte.
- Kunne sette seg inn i hvordan det kan oppleves for barn/unge/foresatte å dele sensitiv informasjon og gi samtykke til at denne informasjonen deles videre.
- Kunnskap om de juridiske rammene knyttet til samtykke og evne til å kommunisere disse til barn/unge og foresatte på en tydelig og tillitsfull måte.
- Kunne utforske valgmuligheter og avgrensninger i samtykket der familier uttrykker usikkerhet.
- Forstå årsaker til at noen familier ikke ønsker å samtykke til samhandling og kunne imøtekomme dette med respekt.
- Kunne informere om hvilke konsekvenser mangel på samtykke kan få for barnets/ungdommens oppfølging.

Språk og mikrohandlinger i møte med foresatte/ungdom:

Lov- og regelverksgrunnlag

- **Helsepersonelloven (taushetsplikt, opplysningsrett/-plikt)**
 - § 21 (taushetsplikt), kap. 5 (opplysningsrett), inkl. § 25 (opplysninger til samarbeidende personell – kun for helsehjelp), kap. 6 (opplysningsplikt),
 - § 33 (plikt til barnevernet). [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no), [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no), [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no), [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no)
- **Barnehageloven – § 46 Opplysningsplikt til barnevernet** (oppmerksomhets- og meldeplikt, «uten ugrunnet opphold»). [\[udir.no\]](https://udir.no)
- **Opplæringsloven – § 24-3 (meldeplikt til barnevernet)** – opplysningsplikt som går foran taushetsplikt (forvaltningsloven § 13). [\[statsforvalteren.no\]](https://statsforvalteren.no)
- **Barnevernsloven (2021, ikr. 2023)** – kap. 13 (taushetsplikt/opplysningsplikt), § 13-4 (opplysninger etter pålegg). [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no), [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no)
- **Forvaltningsloven § 13 b første ledd nr. 5** – adgang for barnevern (forvaltningsorganer) til å dele *nødvendige* opplysninger for å fremme egne oppgaver. [\[helsedirektoratet.no\]](https://helsedirektoratet.no)
- **GDPR/Personopplysningsloven – samtykke** (frivillig, informert, spesifikt, dokumenterbart, lett å trekke). [\[datatilsynet.no\]](https://datatilsynet.no), [\[lovdata.no\]](https://lovdata.no)